

NAIVA U 'FAČUKU' Maida Srabović: Transformirati se mora svaka umjetnost koja želi ići u korak sa suvremenom publikom, no ne na silu i bez dobrog koncepta

9.11.2025. 19:05 Tomislav Matijašić

Snimio Dino Šef.

Naiva u "Fačuku" uspješno je premostila kist i staklo.

Rekla nam je tako slušajući reakcije publike Koprivničanka Maida Srabović, redateljica i scenaristica ovog kratkometražnog animiranog filma, dodavši da se s umjetničkim direktorom filma Stipanom Tadićem trudila kroz cijeli film protkati bitne vizualne značajke naive poput igranja s perspektivama i odnosima veličina te specifičnog kolorita.

Inače, riječ je o filmu trajanja od oko 13 minuta koji je žanrovski osmišljen kao svjetonazorski horor s vizualnim i dramaturškim elementima crne struje podravskog naivnog slikarstva, a koji je [koprivničku premijeru imao u rujnu kroz dvije uzastopne projekcije u Kinu Velebit te otvorenje popratne izložbe naziva "Fačuk – Behind the scenes: od naive do animacije"](#) u Galeriji Koprivnica. Ova folk horor bajka inspirirana je narodnim pričama i vjerovanjima s područja Podravine, no prvenstveno radovima Mije Kovačiče, živiće legende hrvatske naivne umjetnosti. Bez naive ni ne bi bilo ovog filma, poručila je **Srabović**.

Snimio Dino Šef.

– Pri jednom posjetu Galeriji naivne umjetnosti u Hlebinama, prvi put sam uživo vidjela sliku “Jama” Mije Kovačića i zauvijek ću pamtiti taj trenutak jer je ta slika u meni stvarala točno onakve osjećaje kakve sam htjela da gledatelj ima nakon gledanja “Fačuka” – tuga, tjeskoba, mučnina, strah. Nakon toga sam počela intenzivnije proučavati opus Mije Kovačića i čim sam više čitala o njemu i njegovim slikama, to sam više njegove slike vidjela kao dio filma jer su nosile u sebi poruku i atmosferu koja je savršeno nadograđivala moj scenarij – kazala je.

Što je bilo prije – naiva ili fačuk?

Upravo je animirani horor film vizualnog stila podravske naive i bio njena prva pomisao za nastanak ovog djela, a tek joj se kasnije pojavila priča koja je odgovarala.

– Za mene je naiva oduvijek bila zastrašujuća i izazivala je osjećaj nelagode. Kad sam bila dijete, samo sam znala da su mi te slike ružne i strašne, ponajviše zbog tih izmučenih podbuhlih ljudi sitnih očiju, krivih zubiju i pohabane kože. I životinje su bile uvijek ili neprirodno napuhnete ili osušene i očerupane, a krajolici su bili neugodno žarkih boja. Kasnije, u odrasloj dobi, kad sam počela proučavati naivu, osvijestila sam da je nelagoda dolazila i iz upotrebe krivih perspektiva i klaustrofobičnih natrpanih kompozicija – rekla je Srabović.

Shodno ideji za naiva-horor film, počela je potom intenzivno proučavati podravsku naivnu umjetnost uz pomoć kustosice Helene Kušenić koja ju je usmjerila na bitne slikare, literaturu i galerije.

– Kostur za scenarij je postojao i temeljio se na mom obiteljskom nasljeđu i teškom životu na selu koji su imali baka i deda. Od početka rada na scenariju sam imala dramaturški koncept da prave autentične slike naive budu dijelom filma i u istraživanju naive sam zapravo bila u potrazi za tim slikama koje nadograđuju scenarij i stvaraju atmosferu horor filma – navela je.

Slike Mije Kovačića su digitalizirane, retuširane i animirane, a to nije bio lak zadatak

Da bi naivnu umjetnost sa stakla prenijela u digitalni oblik, Srabović se susrela s mnogim izazovima, a prvi od njih bio je kontaktirati Zakladu Mijo Kovačić i dobiti njihovu suglasnost da Kovačićeve slike budu dio filma.

– Na moju sreću, svidio im se scenarij i cijeli projekt pa sam dobila njihovu dozvolu za korištenje Kovačićevih slika u filmu, ali i pomoć oko dubljeg istraživanja njegovog stvaralaštva. Nakon toga je trebalo locirati sve slike koje su dio filma i organizirati njihovo fotografiranje. Neke slike su bile u Galeriji Mijo Kovačić u Zagrebu, neke u Koprivnici, neke u Kovačićevoj kući u Gornjoj Šumi, a neke i u privatnom vlasništvu kolekcionara do kojih nije baš bilo jednostavno doći jer su željeli ostati anonimni. Kad smo locirali sve slike, onda je trebalo organizirati fotografiranje u posebnim svjetlosnim uvjetima da se izbjegnu refleksije u staklu i da ostane što vjerniji kolorit originalu. Svojestveno za podravsku naivu i za Miju Kovačića je to da se radi o slikama slikanima tehnikom obrnutog ulja na staklu. Vrlo često to su formati oko pola metra pa do metar, neki i veći, i njih je nemoguće skenirati pa se moraju fotografirati u visokoj rezoluciji – objasnila je Srabović.

Nakon što su sve slike digitalizirane, Lea Vučko i Damir Grbanović, animatori iz slovenskog studija Octopics, počeli su s animacijom slika, nastavila je.

– Prvo su se svi likovi i elementi koji se animiraju morali izrezati u dijelove koji se animacijom pomiču. Kad se to napravilo, na slici “Sodoma i Gomora” ostalo je oko 70 posto praznog prostora, odnosno crne rupe koja se trebala retuširati. Retuširanje je vrlo uspješno i dosljedno Kovačićevom stilu napravila Lea Vučko. Ona ne samo da je retuširala pozadine, već i dijelove likova. Animirale su se ukupno tri slike, to jest “Jama”, “Nevjesta dravskih ribara” i “Sodoma i Gomora”, a cijeli proces je trajao oko godinu dana jer se radi o slikama masovnih prizora s puno likova i elemenata koji se retuširaju i animiraju – naglasila je.

Snimio Dino Šef.

Sve se to isplatilo jer "Fačuk" danas osvaja nagrade i priznanja na europskim i svjetskim filmskim festivalima, a itekako pozitivno mišljenje ima domaća, ali i strana publika.

– Dosta stranaca mi kaže da su nakon filma išli *guglati* Miju Kovačića i hrvatsku naivu. Nakon projekcije filma na Fantoche festivalu u švicarskom Badenu, jedan gospodin je došao do mene da mi pokaže na mobitelu fotografije iz Mijine galerije koju je posjetio ljetos u Zagrebu pa je prepoznao njegove slike u filmu. Većina mlađih ljudi iz inozemstva nažalost nije nikad čula za naivnu umjetnost pa mi je drago kad mi dođu s pitanjima o njoj. I drago mi je da film ispunjava svoju namjeru promocije hrvatske naivne umjetnosti koja je pomalo i pala u zaborav. Dosta tome pridonose i profili filma na društvenim medijima, a i općenito pisanje medija o ovom filmu. Nekako od samih početaka rada na ovom filmu, kao da se ponovno aktivirao interes za naivu jer čim su izašli rezultati HAVC-ovog javnog poziva na kojem su dodijeljena sredstva za "Fačuk", odmah su počeli pozivi novinara upućeni osobi koja se odlučila napraviti prvi animirani film inspiriran podravskom naivom, tim važnim kulturnim nasljeđem naše države – kazala je.

Domaća naiva kaska za suvremenim svijetom

Srabović smatra i da se u zadnjih 10 godina, koliko se i ona intenzivnije bavila naivom, pojavio skok interesa za taj umjetnički stil. Među mlađim slikarskim generacijama estetika naive i *art bruta* postala je tako popularna pa se u suvremenom slikarstvu i ilustraciji dosta umjetnika poigrava vizualnim obilježjima naive, dodala je.

– Jedan od bitnijih slikara novije generacije koji je štovatelj naive je i prethodno spomenuti Stipan Tadić koji kroz svoj rad provlači naivu, čak i sad kad je već nekoliko godina u New Yorku. Meni je recimo bio problem s istraživanjem naive to da prije 10 godina gotovo pa uopće nije bilo sadržaja koji se bavio podravskom naivom, ali malo po malo počele su se pojavljivati internetske stranice bitnih slikara i objave na društvenim mrežama. Možda se nekome to ne čini bitno, ali svi se danas prvo informiramo na internetu, a tek onda tražimo dalje – poručila je Srabović.

Općenito je mišljenja da naša naiva premalo ide u korak sa suvremenim svijetom, odnosno da premalo koristi internet za samopromociju.

– Jasno mi je da je nastala u vremenima skroz drugačijima od ovog svijeta u kojem sad živimo, ali po meni to nije razlog da naiva ostane u tim prošlim vremenima. Ono po čemu se dobra, kvalitetna naiva izdvajala od naive koja je stvorila eksploataciju i zasićenje tim likovnim stilom, je po meni to da je ta originalna naiva imala podtekst, bio on društvena kritika, filozofsko razmišljanje umjetnika ili pak realističan prikaz običaja i života na selu. Slikari naive slikali su ono što najbolje znaju i ono što ih okružuje, i sami su imali iskustvo teškog života na selu koji je pod utjecajem ponekad velikodušne, a ponekad nemilosrdne prirode – istaknula je.

Snimio Dino Šef.

Kod novih naivaca Srabović bi zato htjela vidjeti ono što te slikare sada okružuje, to jest pitanja koja ih sada muče, odnosno poruke koje oni sada žele prenijeti.

– Htjela bih vidjeti slike na kojima su napuštena sela i štale u kojima više nisu krave nego krama ili skupi auti, polja kroz koja prolaze dalekovodi i telekomunikacijski odašiljači, roditelje koji iz svojih seoskih kućica ispraćaju djecu u velike gradove iz kojih se oni više neće vratiti na to isto selo... Meni je zapravo tužno da je naiva zapela u nostalgičnom slikanju sela kojeg više nema i mislim da je potrebno dokumentirati ovo selo kakvo sad nestaje jer jednog dana te slike će biti dokument vremena, a nažalost te slike se ne slikaju. Barem ne koliko ja znam, a ako postoje, molim vas da mi javite – rekla je.

Svaka grana umjetnosti koja želi ići u korak mora se transformirati, no ne bez smisla

Kad je pak riječ o transformaciji naive prema novijim, suvremenijim i tehnološki naprednijim načinima stvaranja i predstavljanja ove grane umjetnosti, Srabović smatra da se mora transformirati svaka umjetnost koja želi ići u korak sa suvremenom publikom i biti joj pristupačna.

– To je neizbježno. Po meni, alati pomoću kojih se ta transformacija treba odvijati ovise od djela do djela. Nema mi smisla na silu nešto animirati samo da bude suvremenije jer itekako je bitan koncept i pozadina zašto baš od nekog djela napraviti animaciju, igricu, VR izložbu ili pak nešto treće. Koncept je uvijek bitan. I ne mora se nužno svaki dio naive transformirati, dovoljno je popularizirati jedno djelo ili slikara pa da se pobudi putem te jedne transformacije interes za cijelu tu granu likovne umjetnosti. Ako bi se transformacija radila na silu i bez dobrog koncepta, čar i smisao bi se sigurno izgubili. Rad na "Fačuku" i je dijelom trajao toliko godina baš zato jer si nikako nisam htjela dopustiti da upotreba naive u filmu bude isforsirana i time potraćena, naiva je trebala srasti sa scenarijem i animacijom – navela je.

Na kraju, svoj film ne smatra djelom naive, već inspiriranim ovom granom umjetnosti, eventualno adaptacijom.

– Samim djelom naivne umjetnosti ga ne smatram jer nas je previše profesionalaca u ekipi koji smo stvarali film, a bitna značajka naive je da je to umjetnički smjer samoukih slikara. U ekipi filma smo svi obrazovani i profesionalno potkovani pa se ne možemo kititi titulama naivaca. Rekla bih da je “Fačuk” film koji štuje djela naivne umjetnosti, mislim da je to fer – zaključila je Srabović.

Članak je napisan uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz programa poticanja novinarske izvrsnosti.

